

MAKTABGACHA BOLALAR SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA RO'LLI O'YINLARNING AXAMIYATI.

Raximova Iroda G'iyozjonovna

Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti

“Umumiy psixologiya” kafedrasi v/b dotsenti, PhD

Isroilova Gulnoza Toshboy qizi

„Amaliy Psixologiya“ yo'nalishi 401-PS talabasi

Annotatsiya: Maqolada syudjetli ro'lli o'yinlarning maktabgacha yoshdagi bolalarda asosiy vositalari ilmiy asoslab berilgan. Xususan, syudjetli ro'lli o'yinlar bolaning jismoniy va psixologik rivojlanishiga, taffakuri va xotirasini yaxshilashga, aqliy zo'riqishlarni oldini olishga xizmat qilishi ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: syudjetli ro'lli o'yinlar, ko'rgazmali vositalar, maktabgacha yosh, psixolok, tafakkur, xotira.

Abstract: In the article, the main means of role-playing games with a plot in preschool children are scientifically justified. In particular, it is suggested that role-playing games with plots help the child's physical and psychological development, improve thinking and memory, and prevent mental stress.

Key words: plot role-playing games, visual aids, preschool age, psychological, thinking, memory.

Аннотация : В статье научно обоснованы основные средства сюжетно-ролевых игр у детей дошкольного возраста. В частности, предполагается, что сюжетно-ролевые игры способствуют физическому и психологическому развитию ребенка, улучшают мышление и память, предотвращают умственное напряжение.

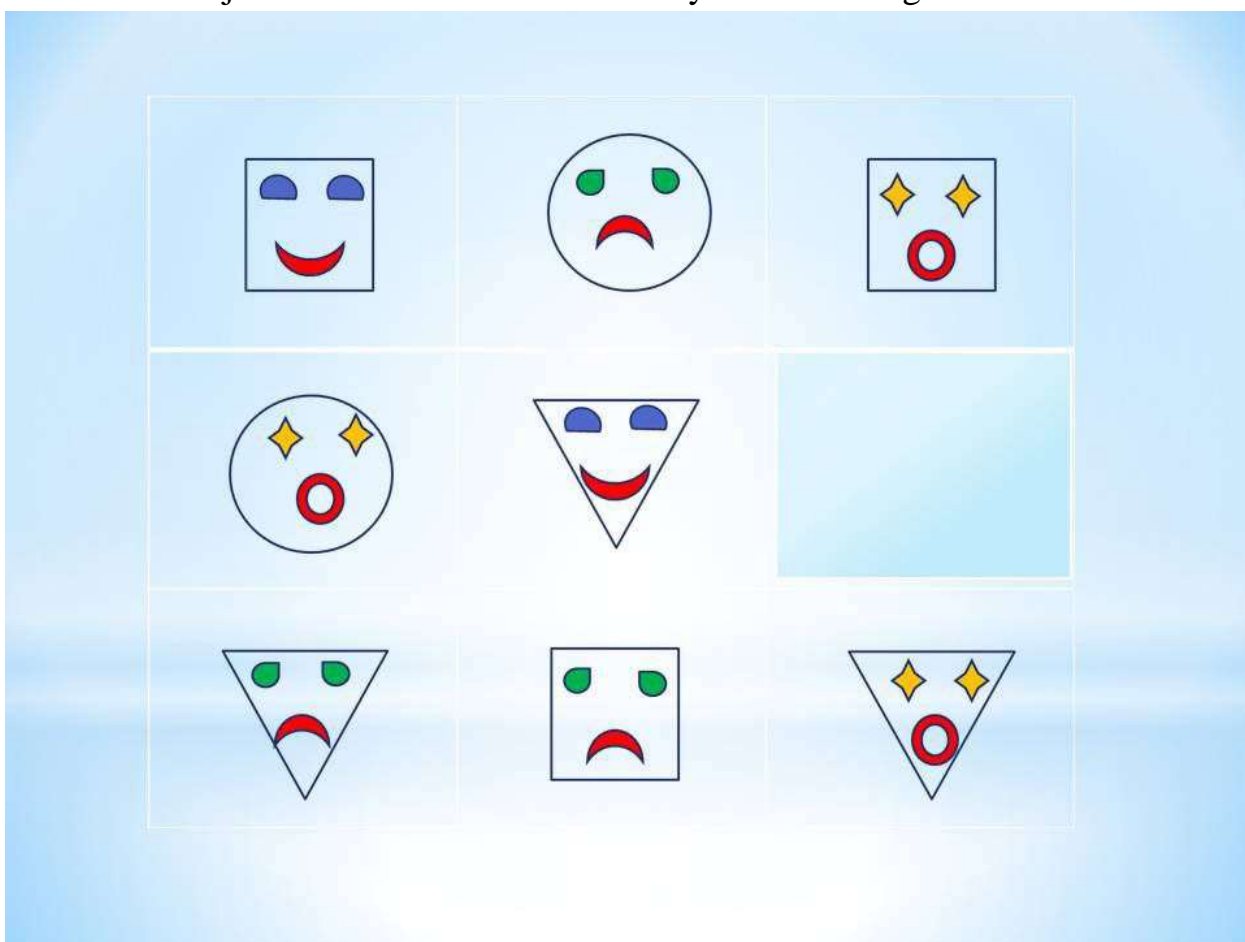
Ключевые слова: сюжетно-ролевые игры, наглядные пособия, дошкольный возраст, психологическое мышление, память.

O'yin - bu maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash, ularga turli xil harakatlarni ob'ektlar, usullar va aloqa vositalari bilan o'rgatish uchun kattalar tomonidan qo'llaniladigan bolalar faoliyati turlaridan biri. O'yinda bola shaxs sifatida rivojlanadi, u psixikaning o'ziga xos tomonlarini shakllantiradi, uning ta'lim va mehnat faoliyati muvaffaqiyati, odamlar bilan munosabatlari keyinchalik bog'liq bo'ladi.

Maktabgacha yosh 4 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan davrni qamrab oladi. Ayni paytda deyarli barcha kognitiv jarayonlar jadal rivojlanib bormoqda, shu tufayli bolaning

intellektual rivojlanishi tubdan yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Bunda eng muhim rol o'ylash va idrok etishni boshlaydi: bola atrofdagi dunyoni o'rganadi. Bundan tashqari, u buni maqsadga muvofiq ravishda bajaradi, umumiy massadan o'zi uchun qiziq bo'lgan narsalar va hodisalarni ta'kidlaydi. Biroq, xotira unga muhim tajriba orttirishga va uzoq vaqt davomida o'rgangan materiallarini saqlab qolishga yordam beradi.

Natijalarni qisqacha sarhisob qilar ekanmiz, psixologlarning aksariyati xotira jarayonlari maktabgacha yoshda eng intensiv rivojlanadi degan fikrga qo'shilishlarini ta'kidlaymiz. Shuning uchun ota-onalar uning rivojlanishiga maksimal darajada e'tibor berishlari va xususiyatlarini hisobga olishlari kerak.

Bolaning ixtiyoriy yod olishni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun siz Ro'li o'yinlarning barcha turlaridan muvaffaqiyatli foydalanishingiz mumkin. Ularning natijalari samarali bo'lishi uchun o'yin quyidagi shartlarga javob berishi kerak:

a)O'yin mazmuni bolada ma'lum his-tuyg'ularni va hissiyotlarni uyg'otishi kerak. Esingizda bo'lsin, bu jarayonda stimullarning yorqinligi, yangiligi hali ham muhim rol o'ynaydi.

b)Yodlangan material bolalar uchun puxta tuzilgan bo'lishi kerak. Bola uchun oddiy va qulay bo'lgan mantiqiy aloqalarni kuzatishi kerak.

c)Yodda saqlashni to'g'rilashning kaliti - motivatsiya. Bola yodlangan materialga aynan nimaga muhtojligini va kelajakda undan qanday qilib aniq foydalanishi mumkinligini aniq tushunishi kerak.

d)Bolaning taklif qilingan materialni haqiqatan ham o'rganganligiga ishonch hosil qilish uchun siz yodlash natijalarini vaqti-vaqti bilan tekshirishingiz kerak.

Mashhur psixolog D. B. Elkonin ta'rifiga ko'ra, o'yin ixtiyoriy xatti-harakatlar maktabidir. Bolani ba'zi bir og'ishlar bilan tik turing, u ikki soniya davomida turmaydi, lekin agar bu harakat o'yin kontekstiga kiritilgan bo'lsa, maqsadga allaqachon erishiladi. Eski naqoratni eslang: "Dengiz xavotirda - bitta, dengiz xavotirda - ikkita, dengiz xavotirda - uchta. Muzlatib qo'ying!

Psixolog A. N. Leontiev buni shunday ta'riflagan: "Siz bolaga" nima yaxshi va nima yomon ", deb o'zingiz xohlaganingizcha tushuntirishingiz mumkin, lekin faqat ertak va o'yin hissiy hamdardlik orqali, qodir. o'zini birovning o'rniga qo'yish, uni axloqiy talablarga muvofiq harakat va harakat qilishga o'rgatish. Kattalarning mohir tashkilotchiligi bilan o'yinlar, shuningdek, g'ayritabiiy bolaga ko'p fazilatlarni o'rgatadi: boshqalarga nisbatan bag'rikenglik, mehribonlik, sezgirlik, o'zaro yordam va boshqalar. Bunday ijobiy fazilatlarni tarbiyalash uchun faqat ko'p vaqt kerak bo'ladi.

O'yinning nazariy asoslari, bolalarni har tomonlama tarbiyalashning eng muhim vositasi sifatida, E.P. Flerina, E.A. Arkin; keyinchalik R.Ya. Lextman-Abramovich, N.M. Aksarina, A.P. Usovoy, V.P. Zalogina, T.A. Markova, P.F. Kaptrev va boshqalar.

Turli xil o'yinlar mavjud. Ba'zilar bolalarning tafakkuri va ufqlarini rivojlantirsa, boshqalari - epchillik, kuch, boshqalari - dizayn qobiliyatlari va boshqalar. Ushbu pozitsiyadan kelib chiqib, biz o'yinlarni quyidagi turlarga ajratamiz:

1) Jismoniy va psixologik o'yinlar va mashg'ulotlar: Dvigatel (sport, mobil, motor); Imprompt o'yinlar va o'yin-kulgilar; Erkin o'yinlar va o'yin-kulgi; Terapevtik o'yinlar (o'yin terapiyasi).

2) Intellektual va ijodiy o'yinlar: Mavzu qiziqarli; Syujetli intellektual o'yinlar; Didaktik o'yinlar (o'quv-mavzu, o'quv, kognitiv); Qurilish, mehnat, texnik, dizayn, elektron, kompyuter o'yinlari - avtomatik mashinalar (tugma o'yinlari); O'yin o'qitish usullari, o'yinlar - mashqlar, o'yinlar - psixikaga ta'sir qiluvchi treninglar.

3) Ijtimoiy o'yinlar: Ijodiy syujet-rol o'ynash (taqlid, rejissyorlik, o'yinlar - drammatizatsiya, o'yinlar - orzular); Ishbilarmonlik o'yinlari (tashkiliy - faol, tashkiliy - kommunikativ, rol o'ynash, simulyatsiya).

4) Murakkab o'yinlar (birgalikda - ijodiy, bo'sh vaqt faoliyati). O'yinlarning barcha turlarini ikkita katta guruhga birlashtirish mumkin, ular kattalarning bevosita

ishtiroki darajasida, shuningdek, bolalar faoliyatining turli shakllarida farqlanadi. Biz sayrga boramiz **Maqsad:** bolalarda turli fasllarga kiyim tanlash qobiliyatini rivojlantirish, ularni kiyim elementlarini to'g'ri nomlashga o'rgatish, "kiyim", "poyabzal" haqidagi umumlashtirilgan tushunchalarni mustahkamlash, boshqalarga nisbatan g'amxo'rlik bilan munosabatda bo'lishni rivojlantirish. Uskunalar: qo'g'irchoqlar, barcha fasllar uchun kiyimlar (yoz, qish, bahor va kuz uchun), kichkina shkaf va baland stul. **Yosh:** 3-4 yil. **O'yin jarayoni:** bolalarni ziyorat qilish uchun yangi qo'g'irchoq keladi. U ular bilan uchrashadi va o'ynashni xohlaydi. Ammo yigitlar sayrga chiqishadi va qo'g'irchoqni ular bilan birga borishni taklif qilishadi. Qo'g'irchoq kiyina olmayotganidan shikoyat qiladi, keyin yigitlar unga yordam berishni taklif qilishadi. ketma-ketliklar, ularning harakatlarini sharhlash. Bolalar shkafdan qo'g'irchoq kiyimlarini chiqaradilar, nomini aytadilar, hozir ob-havoga qarab nima kiyish kerakligini tanlaydilar. To'g'ri ketma-ketlikda o'qituvchining yordami bilan ular qo'g'irchoqni kiyintiradilar. Keyin bolalar o'zlarini kiyinadilar va qo'g'irchoq bilan sayrga chiqishadi. Yurishdan qaytgach, bolalar o'zlarini yechinishadi va qo'g'irchoqni kerakli ketma-ketlikda yechadilar.

Maqsad: bolalarni umumiy xususiyatlarga ko'ra ob'ektlarni tasniflashga o'rgatish, o'zaro yordam tuyg'usini rivojlantirish, bolalarning so'z boyligini kengaytirish: "o'yinchoqlar", "mebel", "oziq-ovqat", "idishlar" tushunchalari bilan tanishtirish. Uskunalar: do'kon oynasida joylashgan do'konda sotib olinishi mumkin bo'lgan tovarlar tasvirlangan barcha o'yinchoqlar, pul.

Yosh: 3-7 yil.

O'yin jarayoni: o'qituvchi bolalarga sabzavot, oziq-ovqat, sut, non va boshqa bo'limlari bo'lgan katta supermarketni qulay joyda joylashtirishni taklif qiladi, bu erda xaridorlar boradi. Bolalar mustaqil ravishda bo'limlarda sotuvchilar, kassirlar, sotuvchilar rollarini taqsimlaydilar, tovarlarni bo'limlarga - oziq-ovqat, baliq, non mahsulotlari, go'sht, sut, maishiy kimyo va hokazolarga ajratadilar. Ular supermarketga do'stlari bilan xarid qilish uchun kelishadi, tovarlar tanlashadi, maslahatlashadilar. sotuvchilar bilan, kassada to'lang. O'yin davomida o'qituvchi sotuvchilar va xaridorlar o'rtasidagi munosabatlarga e'tibor berishi kerak. Bolalar qanchalik katta bo'lsa, supermarketda ko'proq bo'limlar va tovarlar bo'lishi mumkin.

☺ **Bo'sh stul o'yini**

Kichkina qizingiz katta akasidan shikoyat qilib oldingizga yugurib keldi. Natijani tashkil qilish va demontaj qilishga shoshilmang. Bo'sh stul qo'ying, qizni qarama-qarshi o'tirishga taklif qiling va ayting: "Vitya bu stulda o'tirganini tasavvur qiling. U yaxshimi? Yomonmi? Buning nimasi sizga yoqmaydi? Unga nima deymiz? Boshlash. Unga nima qilding? U sizga nima deb javob berdi? Va hokazo. O'yin

faoliyatiga xotirjam munosabatda bo'lgan va qayta yo'naltirilgan holda, bola asta-sekin tinchlanadi va vaziyatni baholashni qayta ko'rib chiqadi. Ehtimol, Vitya uchun boshqa rol paydo bo'lishi mumkin va qizning o'zi unchalik to'g'ri emas, Vitya unchalik yomon emas.

Meni o'ylab ko'ring!" o'yini

Qabul qilingan javoblarga ko'ra, haydovchi "yashirin" bolani taxmin qilishi kerak. Agar bolalardan biri berilgan savolga javob berishga qiynalsa, uni o'tkazib yuboradi va bu savolni keyingisiga beradi. Agar haydovchi to'g'ri taxmin qilgan bo'lsa, u o'yinchilar guruhida qoladi va "taxmin qilingan" bola haydovchiga aylanadi.

Ko'ngilochar" o'yini

Bu guruh o'yini. Har bir ishtirokchiga navbatma-navbat qiziqarli o'yinni eslab qolish va uni guruhda tashkil qilish taklif etiladi. Guruh a'zolari "ko'ngilochar" ga besh ballik tizimda o'ynagan o'yin uchun baho berishadi. Qo'yilgan taxminlarning umumiy summasi hisoblanadi. O'yin oxirida kim ko'proq bo'lsa, u g'alaba qozonadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yusupova P. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. O'quv qo'llanma. – T.: O'qituvchi, 1993.
2. Xayitboyev N. Sh. Harakatli o'yinlar bolaning harakat faolligini oshirishdagi ahamiyati.
3. Voxidov M. «Bolalar psixologiyasi» Toshkent. 1992 y.
4. Vohidov M.V. Maktabgacha tarbiya psixologiyasi. T., "O'qituvchi", 1994
5. Davletshin M.G. va boshqalar. YOsh davrlari va pedagogik texnologiya. 2004
6. G'aybullaeva M., D.Gaybullaeva, Bir yoshdan uch yoshgacha bulgan bolalar tarbiyasi, T., Ilm-ziyo nashriyoti, 2006 yil.
7. Ivanov P.I., Zuffarova M.E. Umumiy psixologiya., T., 2008 yil.